

16. Lidskog R. In science we trust? On relation between scientific knowledge, risk consciousness and public trust / / Journal of the Scandinavian sociological association. – 1996. – Vol.39, №1. – P. 31-57.
17. Luhman N. Risk: a sociological theory. / N. Luhman. – New York: Aldine de Gruyter, 1993. – 236 p.
18. Lupton D. Risk [Text] / D. Lupton. – London: Routledge, 1999. – 181 p.
19. Frank H. Knight. The Meaning of Risk and Uncertainty. In: F. Knight. Risk, Uncertainty, and Profit. Boston: Houghton Mifflin Co, 1921, p.210–235.

РЕЗЮМЕ

Н. Н. Зленко. Эволюция научных взглядов на формирование понятия «риск».

В статье проанализированы сущность понятия «риск», рассмотрены основные подходы и концепции рисков: Ф. Найта, В. Бека, Э. Гидденса, Н. Лумана.

Ключевые слова: риск, неопределенность, случайность, ценность

SUMMARY

N. Zlenko. Evolution of Scientific Views on the “Risk” Notion Formation.

The notion “risk” is analyzed in the article, the main approaches and risks conception are considered (F. Night, U. Back, E. Giddens, N. Luman).

Key words: risk, social risk, ambiguity, chance, value.

УДК:[316.452–022.5+316.454.3]–029:1(045)

О. С. Поліщук

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

КОЛЕКТИВНА ДІЯ ЧИСЛЕННИХ СОЦІАЛЬНИХ УТВОРЕНЬ ТА ЇХ ПАРАДОКСИ

Проаналізовано колективну дію численних груп з точки зору їх розміру. Розглянуто суспільство як складну соціальну систему, що сформована з численних груп. Зазначено, що людина є активним суб'єктом таких утворень і її стійкість залежить від неї. Доведено, що ефективною є колективна дія малих соціальних груп, які складаються з двох осіб. З'ясовано – коли до складу малої соціальної групи (2 чоловіки) входить третя особа, колективна дія такої групи послаблюється. Розкрито колективну дію великих соціальних груп. Висвітлено фактори, що впливають на ефективність колективної дії великих соціальних утворень. Показані мотиви людської діяльності у колективній дії груп соціальної системи.

Ключові слова: людина, колективна дія, соціальна група, суспільство, соціальна спільнота.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Людина є цікавою і унікальною істотою, існування якої залежить від її співіснування з подібними

собі. Фактично утворюється суспільство людей, яке в силу зовнішніх факторів, спровокованих внутрішніми потребами людини, не може існувати без соціальних утворень. Це зумовлено біологічною взаємозалежністю людей, певними видами та перевагами їх співробітництва у процесі розподілу праці, а також винятковою здатністю встановлювати взаємини через існуючі види комунікації. У зв'язку з цим утворюється спільна діяльність людей, що в свою чергу породжує складну систему соціальних зв'язків. Така система у практичній своїй діяльності згуртовує індивідів у єдине соціальне ціле – соціальну спільноту і вже через неї – у соціальну систему.

Отже, суспільство, на думку А.Пилипенко, можна визначити як сукупність усіх форм і способів взаємодії і об'єднання людей. В такому широкому значенні суспільство включає в себе все, що відрізняє цю систему від природно-космічних явищ, воно дає можливість розглядати створену людиною реальність як особливу форму руху матерії. Суспільство як система взаємодії людей має певні внутрішні суперечності – між природою і суспільством, між різними соціальними спільнотами, між суспільством і особистістю [5, 64–72].

Звідси стає зрозуміло, що саме соціальна філософія має розглянути колективну дію численних і нечисленних соціальних утворень, адже саме вона вивчає закони, згідно з якими в суспільстві складаються стійкі великі групи людей, стосунки між цими групами, їх зв'язки і роль у ньому. Оскільки людина є основою таких утворень і виступає представником соціальних груп або спільнот, тобто демонструється система соціальних зв'язків, то науковці у сфері соціальної філософії мають розглянути колективну дію таких утворень з філософської точки зору. Адже саме соціальна філософія, як одна з галузей філософського знання, визначає специфіку і тенденції розвитку людського суспільства, механізми його утворення та закони існування, місце в ньому людини, соціальну будову суспільства, рівні і форми його організації, спрямованість та смисл людської історії, духовні основи суспільства.

Мета статті: розглянути ефективність колективної дії соціальних утворень у досягненні мети.

Завдання статті: продемонструвати, як розмір групи впливає на організацію людей у досягненні поставленої мети.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання поданої проблеми. До цієї теми в методологічних межах зверталися такі дослідники, як Т.Парсонс [4, 359–420], С.Ліпсет і Р.Бендікс [15], П.Блау і О.Данкен [8, 163–205], Р.Ходж [13, 535–547] та інші. У своїх працях вони висвітлили об'єктивні соціальні позиції і структуру ресурсів, здатних визначити логіку колективних дій людей, які входять до складу соціальної групи. Також чималу увагу колективній дії соціальних груп приділяли послідовники марксизму, розглядаючи соціальний клас як основну структурну одиницю соціально-політичної системи суспільства. З іншої

точки зору до проблем колективної дії підходили Р.Дарендорф [10], Дж.Локвуд [16], Е.Гіденс [12], Ф.Паркін [18, 44–73], Н.Пулантзас [19, 101–111]. Вони розглядають колективну дію соціальних груп з погляду діяльності людини та інституту. Такі дослідники, як Р.Еріксон [11], М.Д.Р.Еванс і Д.Келлі [14, 157–178] та Г.Маршалл [17] звертали особливу увагу на форми соціальних відносин в межах соціальної групи, класу. Особливої уваги заслуговують праці Т.Гоббса та Д.Юма, які порушили питання спільних дій людей у межах соціальних груп.

З вищенаведеного стає зрозумілим, що в полі зору науковців перебували наступні проблеми: методологія, суспільні відносини тощо. Однак залишалося невивченим питання щодо розміру груп та їх колективної дії. Адже відомо, що колективна дія соціальних утворень не завжди відіграє вирішальну роль у соціально-політичній системі. Це залежить від ряду факторів.

Виклад основного матеріалу. В понятті «суспільство», зазначає А.Пилипенко, необхідно виділяти два аспекти, два виміри – індивідуальний і соціальний. Суспільство – це самі люди в їх суспільних відносинах. Всі суспільні явища є врешті-решт результатом дій індивідів, їхніх цілей, бажань, думок, вільного вибору. Процес упорядкування та організації суспільних відносин породжує відносно самостійні і незалежні від індивідів форми суспільної інтеграції і регулювання відносин між індивідами, між соціальними спільнотами, між людиною і природою (виникає система норм і правил, прав і обов'язків, заборон і дозволів) [5, 64–72].

Суспільство як система взаємозв'язків і взаємодій індивідів має певну структуру, а структура суспільства має кілька аспектів. Насамперед, це «соціальна структура суспільства», тобто сукупність «мікросоціумів» – соціальних груп, спільнот, які є суб'єктами суспільного життя. Крім того, це є система основних сфер життєдіяльності суспільства (матеріально-економічна, соціально-політична і духовно-культурна) і відповідних суспільних відносин (економічних, політичних, правових, моральних, релігійних тощо).

Суб'єктами суспільного життя є самі люди, саме вони творять історію. Кожна людина включена в певну соціальну спільноту чи групу (або в декілька соціальних груп). Тому суб'єктами історичного процесу є не тільки індивіди, а й соціальні спільноти, що формуються на засадах єдності історичної долі, обставин життя, інтересів і цілей індивідуального та суспільного розвитку. Сукупність різноманітних соціальних спільнот, зв'язків між ними становить соціальну структуру суспільства.

Соціальна структура суспільства – ієрархічно упорядкована сукупність індивідів, соціальних груп, спільнот, організацій, інститутів, об'єднаних стійкими зв'язками і відносинами.

Іншими словами, це – внутрішній устрій суспільства, який складається з відповідно розташованих, упорядкованих елементів, що взаємодіють між

собою. Поняття «соціальна структура» охоплює системно-організаційний і стратифікаційний аспекти, що базуються на антропологічній основі.

Відомий дослідник, філософ Е.Дюркгейм вважав, що соціальні структури «існують реально поза індивідами, які постійно до них пристосовуються. Це речі, що мають своє особисте існування. Індивід знаходить їх цілковито готовими і не може зробити так, щоб їх не було, або щоб вони були іншими, ніж вони є. Безперечно, індивід відіграє певну роль в їх виникненні. Проте, щоб існував соціальний факт, потрібно, щоб, в крайньому разі, декілька індивідів об'єднали свої дії і щоб ця комбінація породила будь-який новий результат. А оскільки цей синтез має місце поза кожного з нас (тому що він утворюється з множини свідомостей), то він обов'язково має наслідком закріплення, встановлення поза нами певних способів дій, суджень, які не залежать від кожної окремо взятої волі» [2, 405]. Соціальні явища Е.Дюркгейм вважав зовнішніми щодо індивіда. «Вони (соціальні явища), не будучи матеріальними, існують певним чином, вони мають постійний спосіб існування і особливу природу, незалежну від індивідуального свавілля; вони виникають з необхідних відносин».

Вихідним для розуміння соціальної структури суспільства є поняття соціальної групи, спільності. Відомо, що соціальні групи – це відносно сталі спільності людей, що історично склалися і різняться роллю та місцем у системі соціальних зв'язків певного історичного суспільства. Соціальна спільність – це реально існуюча, емпірично фіксована сукупність індивідів, що відрізняється відносною цілісністю й виступає самостійним суб'єктом соціальної дії, поведінки. Слід відрізняти соціальні групи від випадкових несталих об'єднань людей, наприклад, пасажирів транспорту, які їдуть в одному вагоні чи автобусі, або тих, хто перебуває у певний момент на одній вулиці чи в одному місті. Ці угруповання визначаються як агрегація – деяка кількість людей, що зібралися у певному фізичному просторі і не здійснюють свідомих взаємодій. Соціальні групи згуртовуються на основі об'єктивних обставин, а належність до групи пов'язана з об'єктивним становищем людей у системі соціальних зв'язків, виконанням певних соціальних ролей. Тобто для того, щоб сукупність людей визнавалася групою, потрібні взаємодія між її членами та наявність сподівань, що їх поділяє кожний член групи відносно інших її членів. Соціальна група характеризується також наявністю загальних соціально вагомих ознак. Вони поділяються за ознакою належності до них індивіда та за характером взаємовідносин між їх членами.

Здавна відомо, що такі соціальні спільноти, як рід, плем'я, сім'я тощо забезпечували людям засоби до існування, репродукцію людини, спільну протидію силам природи, іншим племенам тощо. Все це допомогло людству не лише вціліти, а й закласти базис подальшого прогресу, розвитку цивілізації. Це говорить про те, що соціальні спільноти виникли під впливом об'єктивної необхідності людини в ході історичного розвитку (зміни умов праці, розвиток науки і техніки тощо).

У кожному суспільстві існує певна кількість соціальних груп, утворення яких зумовлено: 1) спільною діяльністю (наприклад, професійні групи, зайняті у сфері політичної, економічної та духовної діяльності); 2) спільним просторово-часовим існуванням (середовищем, територією, комунікацією); 3) груповими установками та орієнтаціями.

У соціальні групи люди об'єднуються на підставі спільних соціальних інтересів, які зумовлюють їх дії. Формуються вони з представників різних груп залежно від їх становища та ролі в суспільному житті. Оскільки інтереси, скажімо, у робітника і підприємця різняться між собою, то вони реально становлять різні соціальні групи. Але соціальні інтереси груп, формуючись на основі індивідуальних інтересів їх учасників, не замикаються у власних егоїстичних рамках. У процесі соціальної взаємодії індивідів виробляються інтереси груп як цілісності, що є втіленням інтегрованих, спільних інтересів індивідів, які належать до цих груп. Соціальний інтерес групи завжди спрямований на збереження або зміну її становища в суспільстві.

В.Ільїн у праці «Соціальна стратифікація» розглядає таку класифікацію соціальних груп: «... З точки зору групового зв'язку – формальні і неформальні. По-перше, переважає безособистісний, по-друге, – особистісний зв'язок... Виділяють короткотривалі групи (натовп, черга), спорадичні групи, що знову створюються час від часу (болільники однієї команди), постійні групи. З точки зору розміру, виділяють малі і великі групи. Малою вважається група, в якій всі члени можуть перебувати в безпосередніх, особистісних або формальних відносинах, не користуючись допомогою посередників. За характером членства... групи з автоматичним і добровільним членством».

З цього напрошується висновок, що соціальні спільноти різняться один від одного великим різноманіттям видів і форм: за кількісним складом вони змінюються від союзу двох людей (діади) до таких, що налічують десятки мільйонів; за тривалістю існування – від таких, що тривають недовго, до таких, що існують протягом століть (етноси); за щільністю зв'язків між індивідами – від різного ступеня згуртованих колективів (протестантська секта) до вельми розпливчастих, аморфних організацій (клуб любителів певного стилю музики). Функціональні спільноти спрямовують свою колективну дію на досягнення групової мети. Ця може мислитись досить широко – від призначення, що має виконувати, наприклад, військовий колектив, до необхідності певної кількості людей проживати на спільній території (соціально-територіальна спільнота). Соціальні спільноти можуть виникати спонтанно (мимовільно) чи інституалізовано (організовано), бути формальними чи неформальними. Враховуючи також, що індивід є членом одразу кількох спільнот, їх класифікація досить важлива і певною мірою умовна. Але як будь-яка систематизація (класифікація) покликана сприяти глибшому розумінню сутності об'єкта чи явища. За сукупністю ознак можна виділити два широкі підкласи спільнот – масові і групові.

Масова соціальна спільнота, на думку Р.Мертон, – сукупність індивідів, яких об'єднують певні спільні погляди, схильності, смаки тощо [3, 58]. Наприклад, широкі рухи ядерної загрози, аудиторії засобів, каналів масової інформації, споживачі модних, престижних товарів, члени любительських клубів, прихильники естрадних «зірок», вболівальники спортивних команд тощо. Масові соціальні спільноти мають в основному статистичний характер. Значною мірою вони є неструктуризованими, аморфними утвореннями ситуативного походження, функціонують на основі і в межах конкретної діяльності, неможливі поза цією діяльністю. Тому вони не досить стійкі, їм значною мірою властива гетерогенність (різноманітність) складу.

У сучасному світі масові соціальні спільноти можуть серйозно впливати на життя суспільства. Згадаймо, наприклад, відомий рух панків у європейських країнах, різні акції «зелених», спрямовані на захист навколишнього середовища. Сучасні засоби комунікації створюють умови для швидкого формування масових спільнот. Тому суспільство повинно вивчати ці процеси і скеровувати їх у конструктивне русло, уникаючи можливої соціальної дестабілізації.

Групова соціальна спільнота (соціальна група), за визначенням С.Слакв, – сукупність індивідів, яка існує реально, фіксується емпірично, характеризується відносною цілісністю, є самостійним суб'єктом історичної та соціальної дії, поведінки [6, 15].

У суспільстві існує значна кількість типів, видів груп: залежно від чисельного складу розрізняють соціальні групи малі й великі; від характеру зв'язку всередині групи, його міцності, форм здійснення – первинні і вторинні; від природи особистостей індивідів, які входять до групи, – демографічні, етнічні, регіональні та ін.

Американський дослідник Р.Мертон визначає соціальну групу як сукупність людей, які певним чином взаємодіють між собою, усвідомлюють свою незалежність до даної групи і вважаються членами цієї групи з точки зору інших. У цьому визначенні акцент робиться на три основні риси, властиві соціальній групі, як спільності: взаємодія між членами групи, почуття належності до даної групи й усвідомлення спільності, єдності з цією групою. Такими рисами може володіти безліч соціальних груп у суспільстві, але з різним ступенем міцності зв'язків, їх формами тощо, що певним чином впливає на виконання групою своєї соціальної ролі та взаємини між її членами [3, 58].

Первинна соціальна група – невелика група людей, між якими існують прямі контакти, що відображають різні аспекти їх особистостей [5, 33–45].

Поняття «первинна група» вперше застосував Ч.Кулі стосовно сім'ї. Пізніше цей термін почав застосовуватися для будь-якої групи, де існують особисті стосунки. З цієї точки зору двоє друзів або невелика бригада, члени якої не лише працюють, але й відпочивають разом, ходять один до одного в гості – все це первинні групи. Важливу роль у ній відіграють сталі емоційні

стосунки, які визначають сутність даної групи. До таких соціальних груп можна віднести сім'ю, закохані пари, групи друзів, невеликі виробничі колективи.

Вторинна соціальна група – група людей, між якими майже відсутні емоційні зв'язки і їх взаємодія зумовлена прагненням досягнути певної мети [7, 33–45]. Прикладом таких груп є університети, великі підприємства, професійні спілки, політичні партії, урядові організації, військові частини тощо.

Безпосередні контакти у вторинних групах обмежені. Їх члени взаємодіють один з одним переважно у відповідності до їх статусів та соціальних ролей.

Отже, у малих соціальних групах колективна дія чітко викристалізовується, оскільки видно дію кожного члена такої групи. На противагу первинним і вторинним існують великі групи. Колективна дія таких груп є парадоксальною і проблематичною. У великій групі важко встановити безпосередні контакти і неможливо створити умови для тісного особистісного контакту всіх членів. Основне значення у таких групах надається не особистісним якостям людей, а їх умінню виконувати певні функції. Головним для цих груп є те, що люди мають необхідну кваліфікацію і справляються з роботою, завдяки чому організація може функціонувати. Особистість кожної людини майже нічого не значить для такої групи. У первинній групі, навпаки, її члени є унікальними, ні одного з них не можна замінити іншими. Таким чином, емоційні чинники мають важливе значення для існування і функціонування первинної групи.

Крім соціальних груп, у суспільстві існують ще й соціальні скупчення. До них належать зібрання в одному місті невідомих один одному індивідів, що виникає одночасно. Наприклад, пасажери у тролейбусі, натовп на вулиці, покупці у магазині, черга за квитками тощо. Такі скупчення також мають колективну дію, але вона є короткочасною. Оскільки індивіди, які входять до складу такого скупчення, можуть легко увійти і так само вийти з нього, а це свідчить, що у таких соціальних утвореннях колективна дія утворюється на матеріальній вигоді особи, при досягненні якої вона з легкістю покидає скупчення. Але це не означає, що у соціально-політичному бутті людини скупчення є мало важливими, навпаки, вони є необхідними, оскільки становлять вихідну позицію. Крім цього, усвідомлення людьми своїх спільних рис може мотивувати їх до взаємодії.

Варто також зазначити, що на поведінку членів групи впливає і її розмір. Мала група налічує від двох до кількох десятків осіб. Найменша мала група, як зазначалося, діада, складається з двох осіб. Вона є неміцною, руйнується із вибуттям одного члена. Для ефективної колективної дії такої групи члени діади повинні підтримувати стійкі стосунки між собою. В іншому випадку діада розпадається, а колективна дія перестає існувати. Отже, щоб існувала колективна дія діади, вимагається позитивної, тіснішої, упорядкованішої взаємодії між її членами, ніж група будь-якого іншого типу.

Водночас у ній сприятливіші умови для глибшого емоційного задоволення, ніж у будь-якій іншій групі.

Коли до групи з двох осіб приєднується третя, створюється тріада, у якій, зазвичай, складаються непрості стосунки. Рано чи пізно відбувається зближення між двома членами групами і відмежування третього. Третій член групи відіграватиме одну з трьох ролей: байдужого посередника; опуртоніста, який використовує інших у власних інтересах; тактика за принципом «поділяй і владарюй». Наприклад, перша дитина у сім'ї може зміцнити узи між батьками, ставши об'єктом їх любові, а це в свою чергу призведе до раціоналізації колективної дії. З іншого боку, поява дитини може спричинити ревності, конфлікти, тобто сприятиме роз'єднанню батьків – послаблення колективної дії і зведення її нанівець.

У цьому контексті, зазначає Р.Мертон, варто звернути увагу на те, що групи з парним числом учасників відрізняються від груп з непарним числом. У групах з парним числом осіб колективна дія буде ефективнішою. Адже у колективній дії парних груп помітніше виявляються розбіжності, суперечності, тому вони менш стійкі. Однак групи з парною кількістю учасників можуть розпадатися на фракції з рівною їх кількістю. У групі з непарною кількістю учасників одна з сторін завжди матиме кількісну перевагу [3, 41].

Деякі дослідники вважають оптимальною колективну дію групи, що складається з п'яти осіб. У таких групах, як правило, відсутні вищезазначені проблеми, їх учасники не страждають від хиткості стосунків і напруження, властивих діадам і тріадам. У групах із п'яти осіб, колективна дія буде ефективнішою, оскільки кожен із членів групи краще розуміє свою роль у досягненні поставленої мети. Крім того, у таких групах «дисиденти» отримують підтримку з боку деяких учасників, їм не загрожує повний розрив з групою. Якщо до групи входять більше п'яти осіб, окремі з них можуть відчувати себе в ізоляції. Вивчення колективної дії малих груп допомагає у вирішенні проблем, з якими стикаються сучасні організації і установи.

Що ж стосується великої соціальної групи, то єдиного, точного визначення не існує. Однак, коли іде мова про таку групу – стає зрозуміло, що мається на увазі соціальні об'єднання, де всі її учасники не можуть знати один одного особисто і контакти між ними не можуть здійснюватися безпосередньо. До великих соціальних груп належать класи, етнічні, релігійні спільноти, до складу яких входить велика кількість осіб, що проживає на значній території.

Колективна дія великих соціальних груп має свої специфічні проблеми, вирішувати яких належить суспільству. Так, члени великих груп часто страждають через низький моральний дух, що панує у групі, а це в свою чергу призводить до послаблення колективної дії. Одна колективна дія такого соціального утворення буде ефективною за умови усвідомлення усіма членами групи спільної мети і вигоди, а також за умови ефективної координації колективної дії, мається на увазі електорат цієї групи. З приводу

єдності великих соціальних груп Е.Гуссерль у своїй праці «Криза європейського людства і філософія» висловив цікаву думку, з якою важко не погодитися: «Європа – не географічне поняття, а, передовсім «духовна Європа», духовна єдність» [1, 94]. З цього випливає, що колективна дія великих соціальних груп у першу чергу має базуватися на вірі у спільну вигоду, тобто на духовній єдності людей, які входять до складу подібних соціальних утворень.

Висновок. Отже, вищевикладене свідчить про те, що незалежно від того, велика чи мала соціальна група, колективна дія залежить від учасників або, кажучи іншими словами, від дії суб'єктів цих соціальних утворень, якими є люди. Ми бачимо, що малі соціальні групи, що складаються лише з двох суб'єктів, є ефективними, оскільки вони утворені не лише на базі матеріальних відносин, а й на основі духовної єдності. Ті соціальні групи, що складаються з трьох і більше суб'єктів, характеризуються меншою стійкістю, а їх колективна дія є менш ефективною. Тому, зважаючи на різні фактори впливу, яких зазнають люди, колективна дія соціальних груп прямо залежить від електорату такої групи та тієї духовної єдності, яка панує в ній.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуссерль Е. Криза Європейського людства і філософія / Е. Гуссерль // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. – К. : Ваклер, 1994. – С.61–94.
2. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии / Э. О. Дюркгейм. – М., 1991. – 574 с.
3. Мертон Роберт. К теории референтно-группового поведения / Пер. с англ. В. Ф. Чесноковой // Референтная группа и социальная структура / Под ред. С. А. Белановского. – М. : Институт молодежи, 1991. – С.3–105, 58
4. Парсонс Т. Аналитический поход к теории социальной стратификации / Т.Парсонс // Парсонс Т. О структуре социального действия. – М., 2000. – С. 359–420; 573–647.
5. Пилипенко А. М. Суспільство як система соціального буття / А.М. Пилипенко // Мультиверсум. Філософський альманах. – К. : Центр духовної культури. – 2005. – №47. – С.64–72.
6. Слакв С. П. Психология малой группы / С. П. Слакв. – М. : ЭКЗАМЕН, 2004. – 160 с.
7. Шкаратан О. И. Реальные группы: концептуализация и эмпирический расчет / Шкаратан О. И., Сергеев Н. В. // Общественные науки и современность. – 2000. – № 5. – С. 33–45
8. Blau P.M., Dunkan O.D. The American Occupational Structure. – N.Y., 1967. – 524 p.
9. Bourdieu P. Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste. – L.; N.Y., 1986. – 240 p.
10. Dahrendorf R. Class and Class Conflict in the Industrial Society. – L., 1959. – 318 p.

11. Erikson R., Goldthorpe J.H. The Constant Flux. A Study of Class Mobility in Industrial Societies. – Oxford: Clarendon Press, 1992ю – 360 p.
12. Giddens A. The Glass Structure of the Advanced Societies. – L., 1976. – 366 p.
13. Hadge R.W. Class Indentification in the United States / Hadge R.W., Treiman D.W. // American Journal of Sociology. 1968. – №73. – P.535–547.
14. Kelley J., Evans M.D.R. Class and Class Conflict in Six Western Nations / Kelley J., Evans M.D.R. // American Sociological Review. –1995. – Vol.60. – P. 157–178.
15. Lipset S.V., Bendix R. Social Mobility in Industrial Society. – Berkeley, 1959. – 280 p.
16. Lockwood D. The Blackcoated Worker. – 1989. – 278 p.
17. Marshall G. Repositioning Class. Social Inequality in Industrial Societies. – L., 1997. – 236 p.
18. Parkin F. Marxism and Class Theory: A Bourgeois Critique. – L., 1979. – 217 p. Poulantzas N. On Social Classes // Classes, Power, and Conflict: Classical and Contemporary Debates / Ed. By. A.Giddens, D.Held. – L., 1982. – P. 101–111.
19. Wright E. Class Counts. Comparative Studies in Class Analysis. – Cambridge, 1997. – 284 p.

РЕЗЮМЕ

А. С. Полищук. Коллективное действие численных социальных созданий та их парадоксы

Проанализировано коллективное действие численных объединений с точки зрения их размера. Рассмотрено общество как сложную социальную систему, которая состоит из численных объединений. Отмечено, что человек является активным субъектом таких образований и их стойкость зависит от него. Доведено, что эффективным является коллективное действие малых социальных групп, которые состоят из двух лиц. Доведено – когда в состав малой социальной группы (2 человека) входит третье лицо, коллективное действие такой группы ослабевает. Раскрыто коллективное действие больших социальных групп. Высветлено факторы, которые влияют на эффективность коллективного действия больших социальных образований. Показано мотивы деятельности человека в коллективном действии групп социальной системы.

Ключевые слова: человек, коллективное действие, социальная группа, общество, социальное сообщество.

SUMMARY

O. Polishchuk. Collective Activity of Numerous Social Organizations and their Paradoxes.

Collective activity of numerous groups from the point of view of their size has been analyzed. The society as a complex social system, which is formed of the numerous groups has been studied. It is mentioned that a person is an active subject of such organizations and their stability depends on him. It is proved that collective activity of small groups, which consist of two people, is effective. It is clarified when the third person joins small social group (of two people), then collective activity of such group weakens. Collective activity of big social groups has been revealed. The factors influencing the effectiveness of collective activity of big social organizations have been explained. The motives of human action in collective activity of the groups of the social system have been shown.

Key words: person, collective activity, social group, society, social community.